

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

IV. De partibus fortitudinis in communi, ac speciatim de Magnanimitate,
velut prima virtute fortitudini adiunctæ, ac vitijs eidem oppositis, nimirum
præsumptione, ambitione, inani gloria, ac ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

quod aliqui incurreret, si absque causa legitima, prætermisisset bonis, quibus esset magis dandum, peccatoribus largiretur. Quando vero hoc particulatim accidat, ex ipsa ratione materiæ diiudicandum est: sunt enim quædam, quæ nullo maioris mali declinandi respectu à peccato excusari possunt: quæ proinde nunquam licita sunt; quia peccare etiam vel leuissime nunquam licet.

44

Quæritur secundo, quid & quale peccatum sit Intimiditas. Respondetur; Intimiditas generatim loquendo, est vitium seu peccatum, quo aliquis non timet ea mala, quæ secundum rectam rationem timenda forent; siue quia minus, quam par est, amat bona ipsius malis opposita, siue quia ex superbia animi de se præsumit & alios contemnit iuxta illud Iob 41. v. 24. *Qui factus est, ut nullum timeat. Omne sublime videt: ipse est Rex super uniuersos filios superbia*: siue id contingat ex stoliditate, seu ex defectu rationis & iudicij, sicut Aristoteles 3. Ethic. cap. 7. ait; *Celso propter stultitiam nihil timere.*

In præsentem autem Intimiditas est vitium fortitudini oppositum per excessum, quo quis inordinate contemnit pericula mortis, secundum eas circumstantias, secundum quas ex præscripto rectæ rationis timenda & refugienda forent. Ita S. Thomas quæst. 126. art. 1. & 2. iuxta philosophum 3. Ethic. cap. 7. ubi *Impaviditatem* seu Intimiditatem fortitudini oppositam constituit. Ratio est; quia virtutes morales in medio consistunt; ac proinde sicut accidit nimium timere, pericula mortis; ita etiam fieri potest, ut quis ea nimis parum timeat, & refugiat; siquidem contra naturalem inclinationem, & per consequens peccatum est, deficere à debito amore vitæ, aliorumque bonorum naturalium. Et Proverb. 14. v. 16. legitur: *Sapiens timet, & declinat, à malo; stultus transiit & confidit.*

45

Quæritur tertio, an, & quale peccatum sit Audacia. Respondetur. Audacia per superabundantiam dicta, adeoque immoderata, est peccatum; & quidem fortitudini oppositum, quæ est circa timores, & audacias. Ita S. Thomas q. 127. a. 1. 2. iuxta Aristotelem 2. Ethic. cap. 7. & lib. 3. cap. 7. Ratio est; quia cum virtus moralis, & vitium habent eandem materiam, tunc sibi inuicem opponuntur. Differt autem audacia siue temeritas ab intimiditate, quod intimiditas non æstimat pericula, quasi vero respectu operantis nulla sint, aut certa mala non sint; audacia vero seu temeritas, ob nimiam præfidentiam, temere audet & aggreditur pericula.

Si tamen audacia sit pura, hoc est, quæ non progrediatur ad aliquem effectum, communiter est tantum peccatum veniale; sicut & immoderata iracundia, & immoderatus timor purus. Nam tunc eiusmodi passiones neque operanti, neque alteri notabile nocuum afferunt, ut ex Gaetano V. Audacia notauit Valentia q. 3. de fortitudine pun. 2. Quod intellige, si nec secundum animi quidem destinationem & propositum ferantur in aliquod obiectum grauius rationi aduersum.

46

Et quamuis S. Thomas q. 127. a. 2. ad 3. dicat, audaciam non habere vitium oppositum, nisi ti-

miditatem tantum; non male tamen Valentia loc. cit. asserit eidem per defectum opponi vitium seu peccatum, quod appellari potest quædam ignauia, ut licet colligere ex Aristotele 3. Ethic. c. 7. cum scilicet quis non audet quod debet, & sicat debet, & quando debet.

Comunitè tamen hæc peccata non censentur distincta à peccatis, quæ ex ipsidem consequuntur, siue ad quæ ordinantur; ut si quis siue ex intimiditate, siue ex audacia vitam prodigat, aut debitam suam vitæ ac incolumitatis curam negligat, &c. quamquam hæc ipsa pro diuersitate motui diuersam peccati rationem habere possint. Aliud enim est vitam prodigere, eam non æstimando; aliud, temere aggrediendo pericula, è quibus spes te liberandum, &c. Plura de timore, præsertim quatenus ad spem pertinet, vitijque eidem oppositis, dictum est supra disp. 2. q. 1. dub. 3. & 4.

DVBIUM IV.

De partibus fortitudinis in communi; ac speciatim de Magnanimitate, velut prima virtute fortitudini adiuncta; ac vitij eidem oppositis, nimirum præsumptione, ambitione, inani gloria, & pusillanimitate.

S. Thomas 2. 2. q. 128. 129. 130. 131. 132. & 133.

Circa hanc rem quæritur primo, an & quales partes habeat fortitudo. Respondetur cum S. Thoma q. 128. art. 7. sequentibus assertionibus. I. Fortitudo non habet quidem partes subiectiuas, de quibus velut genus prædicetur; non enim diuiditur in vultas virtutes specie differentes; sed est ipsa vna specie infima virtus; quia est circa materiam valde specialem: habet tamen tum partes integrales, secundum ea, quæ necesse est ad actum fortitudinis concurrere; tum potentiales; quatenus ea, quæ fortitudo obseruat circa difficilissima & maxime ardua, nempe circa pericula mortis; alique alia virtutes obseruant, circa quasiam alias materias minus difficiles; quæ quidem virtutes adiunguntur fortitudini, velut *secundaria principalis*. Ratio & declaratio sumitur ex dictis in simili q. 1. dub. 2.

Solum notetur differentia inter prudentiam & fortitudinem. Illa enim latissime patet, & in omni vitæ genere spectatur; proque diuersa conditione status seu officij diuersas admodum regulas deponit, ac propterea plures etiam partes subiectiuas continet; hæc vero contractum admodum obiectum habet, nimirum mortis pericula; quæ etiam in omni etiam vitæ genere reperiantur, eandem tamen habent rationem, nec nisi materialiter differunt.

Nec obstat, quod Aristoteles 3. Ethic. cap. 8. statuere videtur quinque species fortitudinis, nimirum 1. Politicam, quæ fortiter operatur propter timorem, vel ex honorationis, vel panæ. 2. Militarem

quæ

quæ fortiter operatur, propter artem & experientiam rei bellica. 3. eam quæ fortiter operatur ex passione, præcipue iræ. 4. quæ fortiter operatur, propter consuetudinem victoria. 5. quæ fortiter operatur, propter inesperienza periculorum. Hæ enim propter motiui imperfectiōnem, deficiunt à vera ratione virtutis; etiã in obiecto materiali cum fortitudine conveniant: ac proinde non sunt partes subiectivæ fortitudinis, sed modieiusdem analogice dicti, vt recte S. Thomas ibidem ad 7. & dictum dub. 1.

49 **ASSERTIO II.** Partes quasi integrales fortitudinis sunt quatuor, nimirum *Magnanimitas*, seu fiducia ac spes certa inditã virtute superandi pericula mortis: *Magnificentia*, quatenus significat constantem executionem eorum, quæ prævia fiducia animo destinavit; *Patientia*, qua fit, vt animus difficultate imminentium mortis periculorũ per tristitiam non frangatur; & *Perseuerantia*, quatenus significat non quidẽ conditionẽ omni virtuti comũnem, sed animum inter pericula mortis inflexiblem, ac in bono vsq; ad finẽ durabilem: quæ ipsæ etiã, si ad quasdam alias materias minus difficiles referantur, erunt virtutes à fortitudine distinctæ, eiusq; partes quasi potentiales, nimirum fortitudini adiunctæ, sicut secundariæ principali. Ita S. Thomas loc. cit. ex Cicerone libro 2. de Inuent. vbi easdem quatuor fortitudinis partes constituit, scilicet magnificentiam, fiduciam, patientiam, & perseuerantiam.

50 Probatũ & declaratur. Duplex est enim actus fortitudinis, scilicet aggredi & sustinere. Ad actũ autẽ aggrediendũ duo requiruntur, quorum primum pertinet ad animi preparationem, vt scilicet aliquis promptũ animũ habeat ad aggrediendum. Et quantum ad hoc, ponit Tullius lib. 2. de Inuent. fiduciam per quam magnis & honestis in rebus multis ipse animus in se fiducia certa cum spe collocavit. Secundũ pertinet ad operis executionem, ne scilicet aliquis deficiat in executione illorũ, quæ fiducialiter inchoavit. Et quantum ad hoc ponit Tullius loc. cit. magnificentiam, hoc est, rerum magnarum & excelzarum cum animi amplã quadam & splendida propositione cogitationem atq; administrationem, id est, executionem, vt scilicet amplo proposito administratio non desit.

Ad alium autem actum fortitudinis, qui est sustinere, duo itidem requiruntur; quorum primũ est, ne difficultate imminentium malorum animus frangatur per tristitiam, & decidat à sua magnitudine: & quantum ad hoc Tullius loc. cit. ponit patientiam, quæ est, honestatũ, aut utilitatũ causa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna persectio. Aliud est, vt ex diuturna difficilium passione homo non eo vsq; fatigetur, vt desistat, secundum illud Hebr. 12. v. 3. *Non fatigemini animis vestris deficientes.* Et quantum ad hoc, ponit perseuerantiam, quæ est in ratione bene considerata stabili & perpetua permansio.

51 Hæc igitur quatuor, si coarctentur ad propriam materiam fortitudinis (nempe pericula mortis, in quibus vel aggrediendis vel sustinendis fortitudo versatur) erunt partes quasi integrales ipsius. Si autem referantur ad alias quasdam materias, in quibus est minus difficultatis, erunt virtutes à fortitudine distinctæ; cui tamen (propter similitudinem & affinitatem)

adiungentur, sicut secundariæ principali, adeoq; velut partes potentiales eiusdẽ. Sicut magnificentia ab Aristotele 4. Eth. c. 2. & 3. ponitur circa magnos sumptus: magnanimitas autẽ, quæ videtur idem esse cum fiducia, circa magnos honores, vt dicitur hoc & sequenti dubio.

Atque ad has ipsas etiã quatuor fortitudinis partes reuocantur septẽ illæ partes fortitudinis, quas numerat Macrobius l. 1. in somniũ Scipionis, scilicet magnanimitas, fiducia, securitas, magnificentia, constantia, tolerantia, firmitas: vt & aliæ septẽ virtutes, quas fortitudini annexas statuit Andronicus, apud S. Thomam ibidem ad 6. quæ sunt Euppsychia, seu bona animositas, Lema, seu patientia, magnanimitas, virilitas, perseuerantia, magnificentia, andragathia, quasi virilis bonitas. Ex quibus tamen nonnulla partim inter se differunt, & facile in vnum reuocari possunt, vt cogitanti patebit, & videre est apud S. Thomam loc. cit.

Quæritur secundo, an & qualis virtus sit *Magnanimitas*. Respondetur cum S. Thoma q. 129. sequentibus assertionibus.

53 I. Magnanimitas, vt est specialis virtus fortitudini adiuncta, pro materia habet honores & in-honoraciones. Ita S. Thomas cit. q. 129. a. 1. ex Aristotele 4. Eth. c. 3. vbi ait: *Magnanimitas est circa honores & inhonoraciones.* Ratio est; quia vt ex nominis notione constat, magnanimus dicitur, qui habet animũ ad aliquid magnũ, ac proinde magnanimus simpliciter est ille, qui habet animũ recte affectũ circa ea, quæ inter res exteriores absolute & simpliciter sunt maxima; vti est honor; tum quia honor propinquissimus est virtuti, tanquam testimoniũ eiusdẽ; tum quia Deo & optimis quibusq; exhibetur; tum etiã quia homines honori consequendo, & vituperio vitando alia omnia postponunt: Ergo qui circa honores recte affectus est, recte simpliciter & absolute dicitur magnanimus; ita vt magnanimitas immediate quidẽ versetur circa passionem spei, mediate autem circa honorem, velut obiectum spei.

Sicut autẽ magnanimus nõ extollitur ex magnis honoribus, quia non reputat eos supra se, sed magis eos contemnit; ita etiã dehonorationibus nõ frangitur, sed eas contemnit, utpote quas reputat sibi indigne adferri, vt ait S. Thomas eadem q. 129. articulo 2. ad 3.

54 **ASSERTIO II.** Magnanimitas proprie est circa magnos honores. Ita Sanctus Thomas ibidem articulo 2. ex Aristotele 2. Ethic. cap. 7. id ipsum asserente. Ratio est; quia virtus cum sit dispositio perfecti ad optimum, iuxta Aristotelem libro 1. de celo text. 116. seu vltima perfectio potentia, ad rationem virtutis pertinet, vt sit circa difficile & magnum bonum, iuxta eundem Aristotelem 2. Ethic. cap. 3. Difficile autem seu magnum in actu virtutis dupliciter reperitur; primo ex parte rationis, quatenus difficile est medium rationis inuenire, & in aliqua materia statuerẽ; & hac difficultas solum inuenitur in actibus virtutum intellectualium, & in-sistit.

Secundo ex parte materia, quæ ex se repugnanciam habere possit ad debitum rationis modum

modum in ea collocandū. Et hæc difficultas præcipue cernitur in virtutibus moralibus, quæ sunt circa passiones; quia passiones pugnant contra rationem; iuxta Dionysii c. 4. de diuin. nomin. par. 4. In quibus tamen hæc cernitur diuersitas, quod quædam passiones vim magnam habent resistendi rationi principaliter ex parte ipsius passionis: quædã vero principaliter ex parte rerum quæ sunt obiecta passionum.

55 Passiones autem ex se non habent vim magnam repugnandi rationi, nisi fuerint vehementes; eo quod appetitus sensitivus, in quo sunt passiones, naturaliter rationi subest; & ideo virtutes, quæ sunt circa passiones hoc modo spectatas, non ponuntur (principaliter) nisi circa id, quod est magnum in ipsis passionibus. Sicut fortitudo est circa maximos timores & audacias; temperantia autem circa maximarum delectationum concupiscentias; & similiter mansuetudo est circa maximas iras.

Passiones autem quædam habent magnam vim repugnandi rationi, ex ipsis rebus exterioribus, quæ sunt passionum obiecta; sicut amor siue cupiditas pecuniæ, siue honoris. Et in his oportet esse virtutem, non solum circa id quod est maximum in eis, sed etiam circa mediocria & minora: quia res exterius existentes, etiam si sint parvæ, sunt multum appetibiles, utpote necessariæ ad vitam hominis. Et ideo circa appetitum pecuniarum sunt duæ virtutes, una quidem circa mediocres & moderatas, scilicet liberalitas; alia autem circa pecunias magnas, scilicet magnificentiam.

56 [Similiter etiam & circa honores sunt duæ virtutes; una quidem circa mediocres honores, quæ innominata est; nominatur tamen ex suis extremis, quæ sunt philotimia, id est, amor honoris, & aphilotimia, id est, sine amore honoris. Laudatur enim quandoque qui amat honorẽ, quandoque autem quinon curat de honore, prout scilicet utrūque moderate fieri potest. Circa magnos autem honores est magnanimitas. Et ideo dicendum est, propriam materiam magnanimitatis esse magnum honorem, magnanimumque; ad ea tendere quæ sunt magno honore digna.] Ita quidem S. Thomas loc. cit.

57 Sed quia omnis virtutum diuersitas etiam ex obiecto propriæ actus desumitur, ut vel in ipsa fortitudine, temperantia, & mansuetudine cernitur, quam nemo negauerit, etiam circa paruas iras compescendas versari, si materia iram nõ possulet; neque magnum & paruum ex parte obiecti variare solet essentiam actus, vel habitum virtutis: ideo verius existimo magnanimitatem circa quosuis honores, sed potissimum circa magnos versari; neque liberalitatẽ & magnificentiam præcise differre penes magnum & paruum; sed quod illa appetitum pecuniæ, hæc appetitum cuiusdam splendoris in alijs rebus externis moderetur, ut inferius dicitur dub. 5.

58 **ASSERTIO III.** Magnanimitas est virtus. Ita S. Thomas ibidẽ a. 3. iuxta Aristotelem 4. Ethic. c. 3. Probat: quia ad virtutem pertinet, ut in rebus humanis bonum rationis seruetur: inter cæteras autem res humanas exteriores, honores præci-

puum locum tenent, ut dictum est: Ergo magnanimitas, quæ modum rationis ponit circa magnos honores, est virtus.

Quod etiam confirmant affectiones, seu dispositiones corporis, quas Aristoteles 4. Ethic. c. 3. magnanimo tribuit valde consentaneas honestæ mentis dispositioni, cum ait: *Motus lentus magnanimum videtur, & vox gravis, & locutio stabilis. Velocitas enim motus, inquit S. Thomas ibidem ad 3. prouenit ex eo, quod homo ad multa intendit, quæ explorare festinat, sed magnanimum solum intendit ad magna, quæ pauca sunt, quæ etiam indigent magna attentione; & ideo habet motum tardum.*

Similiter etiam acuitas vocis, & velocitas præcipue competit his, qui de quibuslibet contendere volunt: quod non pertinet ad magnanimos, qui non intromittunt se nisi de magnis. Et sicut prædictæ dispositiones corporalium motum conueniunt magnanimo, secundum modum affectionis eorum: ita etiam in his, qui sunt naturaliter dispositi ad magnanimitatem, tales conditiones naturaliter inueniuntur.

59 Nec obstat primo, quod magnanimitas opponi videtur humilitati, qua ut ait Aristoteles 4. Ethic. cap. 3. magnanimum se dignum reputat magnis, & alios contemnit, humilis autem seipsum deprimat, & alios superiores estimat. Nam ut respondet S. Thomas ibidem ad 4. hæc proprie & formaliter non sunt contraria, sed diuersa; quia procedunt secundum diuersas considerationes.

Magnanimitas enim facit, ut homo se magnis dignum æstimet, secundum considerationem donorum, quæ possidet ex Deo; ut si magnam animi virtutem habeat, magnanimitas facit, ut ad perfectæ opera virtutis tendat; eademque est ratio cuiuslibet alterius boni, puta scientiæ, vel exterioris fortune. Humilitas autem facit, ut homo seipsum parui pendat, secundum considerationem proprii defectus.

Similiter etiam magnanimitas contemnit alios, secundum quod deficiunt à donis Dei; nõ enim adeo alios æstimat, ut pro eis aliquid indecens faciat. Sed humilitas alios honorat & superiores estimat, in quantum in eis aliquid inspicit de donis Dei. Vnde psalm. 14. de viro iusto dicitur: *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus; timentes autem Dominum glorificat.*

60 Nec obstat secundo, quod apud Aristotelem lib. 4. Ethic. cap. 3. magnanimitati tribui videntur quædam proprietates vitiosæ. Nimirum 1. Non esse memorẽ beneficiorum. 2. esse otiosum & tardum. 3. uti ironia ad multos. 4. non posse alijs conuiuere. 5. possidere infructuosa potius, quam fructuosa.

Nam ut respondet S. Thomas ibidem ad 5. proprietates istæ; quatenus ad magnanimum pertinent, non sunt vitiosæ, sed superexcedenter laudabiles, si recte intelligantur: nimirum 1. Ve magnanimo non sit delectabile beneficia recipere, quia maiora rependat: quod pertinet ad perfectionem gratitudinis, in cuius actu vult superexcellere, sicut & in actibus aliarum virtutum. 2. Non quod deficiat ab agendis ijs, quæ ipsi conueniunt, sed quia non ingerit se quibuscumque operibus, sed solum magnis, quæ eum decent. 3. non quod utatur ironia veritati opposita, ut scilicet dicat esse aliqua vitia, quæ nõ sunt, vel

vel neget aliqua magna, quæ sunt: sed quia non totam magnitudinem suam monstrat, maxime quantum ad inferiorum multitudinem, seu vulgus promiscuum. Quia ut Aristoteles lib. 4. Eth. cap. 3. ait, ad magnanimum pertinet, magnum esse ad eos, qui in dignitate & bonis fortuna sunt; ad medios autem moderatum. 4. si intelligatur, quod ad alios non possit conuiuere; scilicet familiariter, nisi ad amicos, quia omnino vitat adulationem & simulationem, quæ pertinent ad animi paruitatem. Conuiuere tamen omnibus, magnis & paruis secundum quod oportet. 5. ut sectetur magis infructuosa, non quæcunque, sed bona, id est, honesta; cum in omnibus præponat honesta vtilibus tanquam maiora. Vtilia enim quæruntur ad subueniendum alicui defectui; qui magnanimitati repugnat. Vide Aristot. 4. Eth. cap. 3.

61 ASSERTIO IV. Magnanimitas licet ex consequenti omnes virtutes respiciat, est tamen in se specialis virtus. Ita S. Thomas cit. quæstio. 129. articulo 4. ex Aristotele 2. Ethic. cap. 7. Ratio est; quia modum rationis constituit circa determinatam materiam, scilicet circa honores; ut supra dictum est. Quia tamen honor est cuiuslibet virtutis præmiū, ideo magnanimitas ex consequenti, ratione suæ materiæ, respicit omnes virtutes. Nec obstat, quod magnanimo tribuuntur diuersarum virtutum actus ab Aristotele 4. Ethic. c. 3. scilicet, non fugere commentem, neque facere iniusta, sed esse promptum ad benefaciendum, & ad ministrandum, seu largiendum, itemque esse veridicum, & non esse plantium, quod est actus patientiæ. Quia enim in oppositis horum, defectus quidam paruitatis cernitur, ideo ea vitat magnanimus, secundū quandā specialē rationē, scilicet tanquam contraria excellentia, vel magnitudini. Et constat, virtutes in operando sibi inuicem adiculari.

62 ASSERTIO V. Magnanimitas est pars quædam potentialis fortitudinis, ut etiam superius dictum. Ita S. Thomas ibidem artic. 5. Ratio est; quia magnanimitas ita fortitudini affinis ac similis est, ut tamen ab eius perfectione & excellentia deficiat. Conuenit enim quidem cum fortitudine, quatenus confirmat animum circa aliquid arduum: sed deficit ab ea, quod firmat animum in eo, circa quod facilius est firmitatem seruare; et si magnanimitas & fortitudo nonnunquā inter se confundantur, ut videre est apud Ciceronem l. 1. de officijs, & Senecam lib. de virtut. cap. de magnanimitate. vbi ait: *Erū magnanimo, si pericula nec appetas vs temerarius, nec formides ut timidus. Nam nil timidum facit animum, nisi reprehensibile vitæ conscientia.*

63 ASSERTIO VI. Sicut fiducia ad magnanimitatem, ita securitas ad fortitudinem spectat; licet ex consequenti & securitas ad magnanimitatem, & fiducia ad fortitudinem pertineat. Ita S. Thomas ibidem a. 6. & 7. ex Cicerone l. 1. de officijs & l. 2. de inuent. Ratio est; quia cum magnanimus magna spectet & aggrediatur, requirit fiduciā seu spem vehementem de bono proposito assequendo: & cum fortis timorem immoderatū peruiucat, idcirco securitas, quæ significat quietem animi à timore, immoderate & principaliter pertinet ad fortitudinem. Sicut tamen spes est causa audaciæ, ita timor est causa desperationis: ideo sicut fiducia

ex consequenti pertinet ad fortitudinē, in quantum vitatur audacia, ita securitas ex consequenti pertinet ad magnanimitatem; in quantum repellit desperationem.

64 ASSERTIO VII. Sed & bona fortunæ non nihil conferunt ad magnanimitatem. Ita S. Thomas ibidem c. 8. ex Aristotele 4. Eth. c. 3. Ratio est; Quia magnanimitas duo respicit, nempe honorem velut materiam, & aliquid magnū operandum velut finē: ad vtrumque autē istorū bona fortunæ conferunt; præsertim quia vulgus maximi æstimat exteriora bona fortunæ, iisque honoris plurimū defert. Quia tamen magnanimus non æstimat exteriora bona fortunæ, velut magna, idcirco nec de eis multum extollitur, si adsint, nec in eorum amissione multum deijcitur. iuxta S. Thomam ibidem ad 3.

65 Quæritur tertio, quæ & qualia sint vitia magnanimitati opposita.

Respondetur cum S. Thoma à q. 130. sequentibus assertionibus I. Vitia magnanimitati opposita vniuersim sunt quatuor, eaq; duplicis generis; tria enim eidem opponuntur per excessum, nimirum præsumptio, ambitio, & inanis gloria; quartum, nempe pusillanimitas per defectum. Ita S. Thomas initio q. 130. Ratio patebit ex sequentibus.

66 ASSERTIO II. Præsumptio est vitium magnanimitati oppositum per excessum, quo quis attemptat ea, quæ vires ac facultatem suam excedunt, Ita S. Thomas q. 130. a. 1. & 2. iuxta Aristotelem 2. Ethic. cap. 7. & libro 4. cap. 3. Magnanimus enim nō tendit in maiora, quam sibi conueniunt, nec transcendit proportionem suæ facultatis: sicut etiam naturaliter quælibet actio, commensuratur virtuti agentis. Quia tamen quæ per alios possumus, aliquando per nos possumus, iuxta Aristotelem 3. Ethic. cap. 3. idcirco non est præsumptionis, opus virtutis attentare cum auxilio diuino, quod nemini denegatur, licet id præsumptuosum esset, si ad hoc aliquis tenderet, abque fiducia diuini auxilij, iuxta S. Thomam eodem a. 1. ad 3. Quo spectat etiam illud Senecæ lib. de virtutibus cap. de moderanda fortitudine: *Magnanimitas si se extra modum suum extollat, faciet virum minacem, inflatum, turbidum, inquietum & in quascunq; excellentias dictorum factorumque neglecta honestate festinum.* Alia est præsumptio spei opposita, de qua disput. 2. q. 1. dub. 4.

67 ASSERTIO III. Ambitio est vitium magnanimitati oppositum per excessum, quo quis inordinate honorem desiderat, vel quem non meretur, vel quem non in Deum, nec in aliorum vtilitatem, sed ad proprium solum commodum refert. Ita S. Thomas quæst. 131. art. 1. & 2. Ratio; quia iisdem tribus supradictis modis accidit, appetitum honoris esse inordinatum. 1. Quod aliquis appetit testimonium de excellentia, quā non habet, quod est appetere honorem supra suā proportionem, adeoque indebitum. 2. Quod honorem sibi soli cupit, non referendo in Deum, cui tamen præcipue omnis honor debetur, velut auctori eius boni, cui honor defertur. 3. Quod appetitus in ipso honore quiescit, non referens honorem ad vtilitatem aliorum; cum tamen bonum, quod honor respicit, detur homini à

Deo, ut ex eo alijs proficiat. Hæc vero omnia ad ambitionem pertinent.

68 Vbi notandum, honorẽ non esse bonum per se expetibile. Non enim dicitur premium virtutis, inquit S. Thomas cit. a. 1. quoad ipsum virtuosum, ut scilicet hoc pro premio expetere debeat. Sed pro premio expetit beatitudinem, quæ est finis virtutis. Dicitur autem esse premium virtutis, ex parte aliorum, qui non habent aliquid maius, quod virtuosus retribuunt, quam honorem; qui ex hoc ipso magnitudinem habet, quod perhibet testimonium virtuti; licet absolute non sit sufficiens premium virtutis. Nec est absurdum, eidem virtuti plura vitia per excessum opponi, secundum diversa, quæ in virtute spectantur; sicut in proposito est opus, quod magnanimus attentat per modum finis, & honor, quem respicit magnanimitas velut materiam: respectu prioris opponitur magnanimitati præsumptio: respectu posterioris ambitio, iuxta S. Thomam eodem a. 2.

69 **ASSERTIO IV.** Inanis gloria est vitium magnanimitati oppositum per excessum, quo vanæ quæritur gloria, nimirum vel de eo, quod non est; vel de eo, quod non est gloria dignum; vel de eo quod iudicio hominum tantum laudatur, gloriam expetendo; vel ipsam gloriam ad finem indebitum referendo. Ita S. Thomas q. 132, a. 1. & 2.

Ratio est; quia gloria est quidam effectus honoris & laudis, nimirum frequens de aliquo fama cum laude, ut ait Cicero libro 2. de inuent. vel ut Augustinus libro 83. quæstione 3. quasi clara cum laude notitia; quam etsi appetere vniuersum ac per se non sit illicitum, necesse est tamen hunc appetitum, non minus quam appetitum honoris, magnanimitate moderari; qui appetitus si immoderatus sit, dicitur vana seu inanis gloria; idque tripliciter. 1. Ex parte rei, de qua quis gloriam quærit, puta cum quis quærit gloria de eo, quod non est, vel de eo, quod non est gloria dignum, sicut de aliqua re fragili & caduca. 2. ex parte eius, à quo quis gloriam quærit, puta (principaliter) hominis, cuius iudicium non est certum. 3. ex parte ipsi qui gloriam appetit; qui videlicet appetitum gloriæ suæ non refert in debitum finem, puta ad honorem Dei, vel proximi salutem, ut docet S. Thomas eodem a. 1.

Gloria vero quæ habetur à Deo, non est gloria vana, sed vera, quæ bonis operibus velut præmium repromittitur, vnde Apostolus 2. Cor. 10. v. 17. *Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est: sed quem Deus commendat. Qui autem propter humanam gloriam opera virtutis operatur, non est vere virtuosus, ut Augustinus probat l. 5. de ciuit. Dei cap. 12.*

70 Neq; ad hominis perfectionem pertinet, ut ab alijs cognoscatur; quare nec est per se appetendum. Potest tamen appeti, in quantum est utile ad aliquid, ut nimirum vel Deus ab hominibus glorificetur, iuxta illud Matthæi 5. v. 6. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est;* vel ut homines proficiant ex bono, quod in alio cognoscunt; vel ut ipse homo ex bonis, quæ in se cognoscit per testimonium laudis alienæ, studeat in eis perseverare,

et ad meliora proficere. Et secundum hæc laudabile est, ut quis curam habeat de bono nomine, iuxta Eccli 4. 1. Et ut provideat bona coram Deo, & hominibus. iuxta Rom. 12. Non tamen ut in hominum laude inaniter delectetur, ut docet S. Thomas ibidem ad 2. & 3.

71 **ASSERTIO V.** Inanis gloria potest esse peccatum mortale duobus modis. Primo ratione materis, de qua quis gloriatur, ut cum quis gloriatur de aliquo falso, quod aduersatur diuinæ reuerentiæ seu gloriæ, secundum illud Ezechielis 28. v. 2. *Eleuatum est cor tuum, & dixisti Deus ego sum. Et 1. Cor. 4. v. 7. Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Vel cum quis bonum temporale, de quo gloriatur, præfert Deo, contra illud Ierem. 9. v. 23. Non gloriatur sapiens in sapientia sua; & non gloriatur fortis in fortitudine sua; & non gloriatur dives in diuitijs suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, seire & nosse me: quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam & iudicium, & iustitiam in terra: hæc enim placent mihi ait Dominus: quo proinde etiam spectat gloria de peccato mortali. Vel cum quis præfert testimonium hominum testimonio Dei, de quibus Ioannis 12. v. 43. *Dilexerunt gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.**

72 Secundo, ex parte ipsius gloriantis, qui intentionem suam refert ad gloriam, tanquam ad vltimum finem, ad quem scilicet ordinat etiam virtutis opera, & pro quo consequendo non prætermitit facere etiam ea, quæ sunt contra Deum. Vnde Augustinus libro 5. de ciuit. cap. 14. ait; *amore humanæ laudis tam inimicis esse pia fidei, si maior in corde cupiditas gloriæ, quam Dei timor vel amor, ut dicitur Dominus, (Ioannis 5. vers. 44.) Quomodo potest credere gloriam ab inimicis expectantes, & gloriam quæ à solo Deo est non querentes? Si autem amor humanæ gloriæ quamuis sit inanis, non tamen repugnet charitati, neque quantum ad id, de quo est gloria, neque quantum ad intentionem gloriæ querentis, non est peccatum mortale, sed veniale. Ita S. Thomas q. 132. artic. 3. Ratio est; quia peccatum inanis gloriæ per se non aduersatur charitati proximi; sed potest tamen aduersari charitati Dei; idque duobus modis supra explicatis.*

73 **ASSERTIO VI.** Inanis gloria est vitium capitale, cuius filia numerantur, inobedientia, inconstantia, hypocrisis, contentio, pertinacia, discordia, nouitatum præsumptio. Ita S. Thomas quæst. 132. artic. 4. & 5. ex Gregorio 31. Moral. cap. 3. 1. etsi à nonnullis pro vana gloria vitium capitale statuat superbia; quod tamen eodem fere recidit. Ratio est; quia appetitus gloriæ est admodum vehemens, & ex parte materis vniuersalis, ex quo proinde, si immoderatus sit, tam in verbis, quàm in factis, pro varia gloriæ affectatione, varia peccata enasci solent, ut dictum.

74 **ASSERTIO VII.** Pusillanimitas est vitium magnanimitati oppositum per defectum, quo quis magna refugit, etiam quæ aliqui sibi, ac suis viribus sunt proportionata. Quaratione seruus, qui acceptam pecuniam Domini sui fodit in terrâ, nec operatus est cum ea, propter quendam pusillanimitatis timorem, punitur à Domino, Matthæi 25. & Lucæ 19. Ita S. Thomas q. 133. art. 1. & 2. Ratio est; quia sicut laudabile est in magnanimo,

tendere

tendere ad magna, suis tamen viribus paria, ita in pusillanimo vituperabile, ex animi paruitate eadem refugere; & sicut per præsumptionem eadem magnanimitati oppositam per excessum, aliquis excedit proportionem suæ potentia, dum nititur ad maiora, quàm possit, ita pusillanimus, vitio eadem magnanimitati per defectum opposito deficit à proportionem suæ potentia, dum recusat in id tendere, quod est suæ potentia commensuratum.

Idem tradit Aristoteles 4. Ethicor. cap. 3. ubi pusillanimitatem in vitio ponit & addit; *Qui dignificat se minoribus, quam sit dignus, dicitur pusillanimus.* Et Gregorius 1. part. Pastor. cap. 5. *Qui prodesse, inquit, utilitati proximorum prædicatione refugium, si districte iudicentur, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse poterunt.*

75 Nec obstat primo, quod iuxta Ecclii 10. vers. 15. *initium omnis peccati superbia*, cuius tamen expers videtur pusillanimitas: quia ut recte Sanctus Thomas eodem art. 1. ad 3. etiam pusillanimitas aliquo modo ex superbia potest oriri, dum scilicet aliquis nimis proprio sensu innititur, quo reputat se insufficientem ad ea, respectu quorum sufficientiam haberet. Vnde dicitur Proverb. 26. vers. 16. *sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.* Nihil enim prohibet, quod se quantum ad aliqua deiciat, & quantum ad alia se in sublime solat. Ita S. Thomas.

76 Nec obstat secundo exemplum Moyſis, & Jeremiæ, qui recusarunt officium sibi diuinitus declarum, Exodi 3. & Jeremiæ 1. Nam illi digni quidem erant officio, ad quod diuinitus eligebantur, ex diuina gratia: sed ipsi, *considerantes propria infirmitatis insufficientiam, recusabant; non tamen pertinaciter ne in superbiâ laborentur.* Nam ut Gregorius part. 1. pastoralis cap. 7. ait: *Moyſes superbus fortasse esset, si ducarum plebis suæ sine trepidatione susciperet: & rursum superbus existeret, si Auctoris imperio obedire recusaret.*

DVBIVM V.

De tribus alijs virtutibus fortitudini annexis; nimirum magnificencia, patientia, perscuerantia; ac vitus oppositis.

S. Thomas 2. 2. q. 134. 135. 136. 137. & 138.

77 **Q**uæritur primo, an & qualis virtus sit Magnificencia, & quanam vitia opposita habeat. Respondeo ex doctrina S. Thomæ quæst. 134. & 135. sequentibus assertionibus. I. Magnificencia est virtus, & quidem specialis. Ita cum Aristotele 2. Ethic. cap. 7. & lib. 4. cap. 2. S. Thomas quæst. 134. a. 1. & 2. Probat. Quia operari magna circa propriam materiam pertinet ad specialem virtutem: id autem facit magnificencia, quæ ex ipsa vi nominis talis dicitur, quod magna faciat, accipiendo *facere* proprie, vt significat operari aliquid in exteriori materia, si-

cut facere domum, vel aliud opus factibile ab arte. In cuius quidem vsu seu factione potest attendi specialis ratio bonitatis (etiam moralis) quod ipsum opus factum per artem, sit magnum (seruata tamen debita proportione ad eum, qui sumptus subministrat) in quantitate, pretiositate, vel dignitate; & secundum hoc magnificencia est specialis virtus.

Vnde Curio lib. 2. de inuent. ait: *Magnificencia est, rerum magnarum & excelſarum, cum animi quadam ampla & splendida proportione, cogitatio, atq; administratio: vt cogitatio referatur ad interiorem intentionem: administratio autem ad exteriorem executionem.* Differt à magnanimitate, quod hæc in cæteris actionibus, illa in aliquo opere factibili, modo explicato, versatur, vt notauit S. Thomas eodem a. 2. ad 2. illa circa magnos honores, hæc circa magnos sumptus versatur, vt dicemus. Et quia nullus finis humanorum operum est adeo magnus, sicut honor Dei, ideo magnificencia præcipue magnum opus facit in ordine ad honorem Dei. Quod nec Aristoteles ignorauit. 4. Ethic. cap. 2. dum ait: *Honorabiles sumptus sunt, maxime qui pertinent ad diuina sacrificia.*

79 **ASSERTIO II.** Tametsi quidem, vt dictum, per se ac proprie obiectum magnificenciae sint magna opera externa & magnifica, ex consequenti tamè materia magnificenciae dici possunt etiam, tum sumptus, quibus vititur magnificus, ad opus magnum faciendum, tum ipsa pecunia, qua vititur ad sumptus magnos faciendos; & amor pecunia, quem moderatur magnificus, ne sumptus magni impediatur. Ita S. Thomas q. 134. a. 3. ex Aristotele 4. Eth. c. 2. Ratio est; quia opera eiusmodi magna non possunt fieri sine magnis sumptibus & expensis, nec sine debita moderatione amoris pecuniarum: Ergo magnificencia ex consequenti etiam respicit magnos sumptus, ipsumq; affectum pecunia, velut materiã, in qua ad supradictum finem moderanda versatur: sicut liberalitas respicit comunem eiusdem pecuniaem vsum. Non quod magnificencia & liberalitas ex parte materiae solù differant penes magnũ & parũ; sed quia etiã simul differunt ex parte proprii obiecti & finis; ita vt magnificencia moderetur vsum pecuniaem in ordine ad aliud quod magnum opus faciendum; liberalitas vero in ordine ad alios fines, puta cætera comunia dona & sumptus, vt colligitur ex S. Thomæ eodẽ a. 3. ad 2. Quamuis etiam magnificus dona & cetera largiatur, iuxta Aristotelem 4. Eth. c. 2. *non tamen, inquit S. Thomas ibidẽ ad 3. sub ratione doni, sed potius sub ratione sumptus ordinati ad aliquod opus faciendum, puta ad honorandum aliquem (ipso exteriori opere largitionis;) vel ad faciendum aliquid unde proueniat honorati ciuitati, sicut cum facit aliquid ad quod tota Ciuitas studet.*

80 **ASSERTIO III.** Magnificencia est pars potentialis fortitudinis; adeoque virtus eidem adiuncta, vt secundaria principali. Ita S. Thomas quæst. 134. art. 4. ex dictis dub. 1. Ratio est; quia ad partem potentialem alicuius virtutis duo requiruntur; primo vt illa cum hac velut principali conuenientiam & affinitatem habeat; secundo vt ab hac excedatur & superetur. Magnificencia autem conuenit cum fortitudine,